



Јован Стерија Поповић

ЏАНДРЉИВ МУЖ
И ДРУГЕ ДРАМЕ



PORTALIBRIS

Јован Стерија Поповић
ЏАНДРЉИВ МУЖ И ДРУГЕ ДРАМЕ

Copyright © PortaLibris, 2017.

Сва права задржана укључујући право на репродукцију
у било ком облику у целости или делимично.

САДРЖАЈ

Џандрљив муж или Која је добра жена	1
Судбина једног разума	57
Превара за превару	111
Волшебни магарац	123

ЏАНДРЉИВ МУЖ
или
КОЈА ЈЕ ДОБРА ЖЕНА

ВЕСЕЛО ПОЗОРИЈЕ У ТРИ ДЈЕЈСТВА

ЛИЦА:

МАКСИМ, марвени трговац

СОФИЈА, његова жена

ЛЕПОСАВА, кћи му од прве супруге

ЈЕВРЕМ, пензионирати официр – Максимов брат

НИКОЛА, руководјелац – Максимов брат

МАГА, Николина жена

МИТАР, кум Максимов

СВЕТОЗАР, писар и Софијин сродник

ДЈЕЈСТВО ПРВО

(Соба код Максима)

I

Софија и Лепосава

СОФИЈА (*сїрема којешїа њо соби*): Бога ти, Лепосава, како ти није срамота? Велика девојка, па тако неспремљено по кући!

ЛЕПОСАВА: Ја доста растребљујем.

СОФИЈА: Зашто ниси собу почистила, него, како смо ручали, и сад стоји свињац? Шта би било, да какав стран човек у кућу дође? (*Ушїуре асїал и луїа сїолице.*) Гледај, гледај, толики пра!

ЛЕПОСАВА: Већ у овој кући друго ништа да не ради човек, него да паја и брише.

СОФИЈА: Па да оставимо, да нам се свет смеје? Срамота је, девојко, и помислити то, камол' да изрекнеш. Тешко свакој, која не љуби чистоћу. Шта си ону маст метнула на полицу, да дирају мачке? Зар је њој онде место?

ЛЕПОСАВА: У хитости оставила сам, пак сам после заборавила.

СОФИЈА: Жалосно је за сваку кућу, гди нема реда. (*Брише фиїуре.*) Гле, гле, толики пра'!

ЛЕПОСАВА: Ала сте и ви, Боже, све да вам је као из кутије!

СОФИЈА: Није него да се удавиш у ђубрету. Иди погаси ону ватру, да не горе дрва узалуд.

ЛЕПОСАВА (*одлази*)

СОФИЈА (*за њом*): И оно брашно да се покупи. – Бадава, човек мора свуда сам да завири, јер иначе готова штета.
(*Узме шав и њочне код њрозора радийи.*)

II

Максим, Софија

МАКСИМ: У овој кући мора све наопако да иде.

СОФИЈА: Шта се догодило?

МАКСИМ: Шта се догодило? Завукла си се у собу, да те не опали сунце.

СОФИЈА: Тек што сам ушла.

МАКСИМ: Провреднила се жена шавом, а напољу како Бог да.

СОФИЈА: Јуче си псовао што не шијем.

МАКСИМ: Да га враг носи и твојим послом и твојим редом!

СОФИЈА: Хоћеш да дам другоме да шије?

МАКСИМ: Дабогме! Код вас две, да плаћам јошт.

СОФИЈА: Тако и ја кажем.

МАКСИМ: Хоћеш оставити те трице?

СОФИЈА: Ја мислим да сам посао свршила.

МАКСИМ: Свршила као наопако. Како си метнула онај пепео?

СОФИЈА: Као што си казао.

МАКСИМ: Онде је њему место. Нисам ли сто пута говорио, да се меће поред оцака.

СОФИЈА: Ја сам чула: „У крају до олука”. Али ако ти није ту по вољи, лако ћу га преместити.

МАКСИМ: Тако је; сад иди, те квари наново аљине. То није могло бити из почетка, него да се опет дангуби.

СОФИЈА: За бога, кад не кажеш управо како ти је воља; него час овако, час онако.

МАКСИМ: Сад сам ја крив што ти не ваљаш. Шта сте дирали у оно буре?

СОФИЈА: Казала сам да се спусти у подрум, да се не расуши.

МАКСИМ: Да сам ти заповедио, ти то не би учинила.

СОФИЈА: Кад не спремам, опет псујеш.

МАКСИМ: У моје послове да ми се нико не меша. Ено сте ми и перо забацили.

СОФИЈА: У фиоки је. Оставила сам га да се не изгуби.

МАКСИМ: Тако. Тражим, да полудим.

СОФИЈА: Зашто ме ниси питао?

МАКСИМ: Дакако! Да оставим сав посао па да питам мило-
стиву госпођу, гди ћу што наћи. Ти да не дираш у моје
ствари, јеси ли ме разумела?

СОФИЈА: Опет морам да забележим што се троши.

МАКСИМ: Тешко мени и мом бележењу! Видим ја моје добро
јутро. Жена вредна и уредна, а кад тамо, на свакој страни
црна штета. Ено се и даске оглођале од тешка трвења.

СОФИЈА: Не можемо седити у свињцу.

МАКСИМ: Знам, знам; само с лица нека је чисто, а иначе,
како је бог дао. Тамо мердевине леже, Хоће човек врат
преко њи' да сломије, али је прече собу прати, него ко-
јешта спремати.

СОФИЈА: Ти си казао да ти јошт требају.

МАКСИМ: Ако сам казао јучер, то да се годину дана не дигну.
Али, наравно, лакше је седити код прозора и шити.

СОФИЈА (*устане*): Шта желиш да радим?

МАКСИМ: Седи, седи, па шиј, да ти не изгори бијело лице.
Тешко мени, то ја знам! (*Оглази.*)

СОФИЈА (*сама*): Сам бог може теби угодити. Ако што ура-
дим, не ваља; ако не урадим, опет не ваља. Ако ходим,
не ваља; ако седнем, не ваља; ако стојим, не ваља. Ако
је бело, „зашто је бело“; ако је црно, „зашто није бело“.
Ако ћутим, „зашто не говориш“; ако проговорим, „шта
торочеш којешта?“ Овакве нарави ваљда нема нигди на
свету.

III

Јеврем и Софија

ЈЕВРЕМ: Кад један бомбардира, други радо ретерира. (*Осџа-вљајући кају на асџал*): Псује Макса, не шали се.

СОФИЈА (*смеша се и слеже раменима*).

ЈЕВРЕМ: Рекао би човек читаву бригаду ексерцира, тако се развикао.

СОФИЈА: А шта ћете? Ја гледам, што је право, да му угодим, али он се срдџ, те срдџ. Већ не знам, како ћу.

ЈЕВРЕМ: Хе, хе! Јошт је стари Макса. Сна'о, он је џандрљив, а са џандрљивим човеком не можеш другојаче, него пустити га нека бомбардира, али не излазити из своји шанчева.

СОФИЈА: Жао ми је само што се љути, кад ја свашта чиним.

ЈЕВРЕМ: Макса је човек који непрестано с упаљеним фитиљем оди. (*Сегне.*) Хоће ли покоји пут да заћути?

СОФИЈА: То не, али увек по штогод нађе, зашто ће псовати.

ЈЕВРЕМ: Опет се мало поправио. У детињству за ништа се набури, па не можеш реч од њега да извучеш. Зато су га и прозвали деда „срдџло, бурило”. Кад је год празник, он неће да руча; зови га, моли га, удри га; он ћути. Мати покојна имала је доста невоље с њиме, али субординације никако.

СОФИЈА: Шта знам; да је ваше нарави, волила би.

ЈЕВРЕМ: Е, са мном се могло командирати, како си хтела. Зато сам доцније и мог'о авансирати. Но под приклад, ево команданта!

IV

Максим и пређашњи

МАКСИМ (*Софији*): Седиш, седиш!

СОФИЈА (*усџане*): А да шта ћу забога?

МАКСИМ: Лези те одмори твоје кости. Струнила си се.

СОФИЈА: Нећеш да плаћам шваљама, а неправо ти је што шијем.

МАКСИМ: Кад треба друго радити, онда те је напао шав. Ја морам пропасти код такве жене. Шта си имала куповати гвоздени лонац? Није ти по вољи од земље!

СОФИЈА: Псујеш што се дрва троше, или кад се који суд разбије, пак сам мислила, да ће овако боље бити.

МАКСИМ: А што се Новци издају? Ја сам баш несрећан човек, куд се год окренем, ту видим штету. Ах, сирота Персо, нисам те знао уважавати. Она ме је кукавна слушала као цара.

ЈЕВРЕМ: Пак си и њу кињио, док није умрла.

МАКСИМ: Ти се у моје послове не мешај.

ЈЕВРЕМ: Командант мора имати прописе како ће командирати, иначе је деморализација готова.

МАКСИМ: Иди у твоју регименту, па командирај како знаш. Овде сам ја господар.

ЈЕВРЕМ: Вараш се. У кућевној регименти жена је полковник. Генерал муж издаје истина заповести, али тек жена командира, и цео полк познаје полковника за господара.

МАКСИМ: Зато ми тако и пева срећа. Од кад је она у кући, слуга мора да добије вина кад руча.

СОФИЈА: Ја мислим, боље је тако, него да краде гди што дочепа.

МАКСИМ: Дакако! Мора кључ од подрума да стоји у врати; зашто је милостивој госпођи тешко сваки час затварати и отварати.

СОФИЈА: Од кућнога пуста'ије не можеш сачувати. Сам си приповедао, како си нашао пуно цеви у бурету. Сада тога нема.

МАКСИМ: Та богме; сад стоји чаша у подруму. Ти ћеш ме довести до паса, то ја знам.

СОФИЈА: Ако желиш, ја му нећу давати више, и подрум ћу држати затворен.

МАКСИМ: О, сад ћеш му укидати, кад си га једанпут научила. Сад слуга мора да има уредну вечеру.

СОФИЈА (*слезе раменима*).

МАКСИМ: Дакако! Кувај му само лепо, да те после приповеда, како си добра госпођа.

СОФИЈА: Остави се бога ти; та и код мога се оца тако радило, пак је било добро.

МАКСИМ: Проклет био час, кад си ти ступила у моју кућу, то ја знам.

ЈЕВРЕМ: Но, Максо, сад под приклад!

МАКСИМ: Шта си ме ти опет заопуцао с твојим ексерциром: хоћеш да је сасвим поквариш.

ЈЕВРЕМ: Софија има најбољу кондуиту.

МАКСИМ: Има врага, да је носи, и кад сам ју познао! (*Оглази.*)

ЈЕВРЕМ: А, непријатељ је преотео ма; ја ступам с тобом у алијансију.

СОФИЈА: Ето видите, браца; сад како ћу да му угодим?

ЈЕВРЕМ: Кад дефензивно стање не помаже, онда се ради офензивно. Није само једанпут добивена битка дрзновеним нападом; зато треба операције променити. Прво и прво да се начине јаки редути, да у случају нужде можеш ретерирати без опасности; па онда напред; центрум, десно и лево крило, све треба точно да дејствује. Међу тим ћу ја као сојузник с друге стране начинити диверзију. Тако ће непријатељ или капитулирати, или коначно бити побеђен. Дакле, слушај план операције.

СОФИЈА: Богами, ја нити разумем ваше команде, нити ћу с њиме рат водити. Ако се лепим не одобровољи, трпићу, да што знам, кад ми је тако бог дао.

ЈЕВРЕМ: Нипошто, нипошто; ко непрестано пред непријатељем бежи, показује своју слабост, и он иде, да га већма гњечи; али како станеш куражно, и окренеш му бајонете, да видиш, како се одма' у памет узме. Добијеш ли пак прву битку, онда остале лако иду. Дакле: непријатељ се приближује, аларм! Пленклери напред; инфантерија, кавалерија, артилерија, све у движеније; напред, ступај, на штики! Ето си добила битку.

СОФИЈА(*смеши се*): Ви, браца, с таквом ватром командирате, као да сте у сред баталије. Ал Макса није љубитељ војске; како је види, одма' бежи.

ЈЕВРЕМ: Тим боље. Но сад, к делу! Команду у кући примићеш ти; што рекнеш треба да се изврши. Ко се томе узпротиви, одма' под војени суд; јер је стање опсадно. Јеси ли ме разумела? Одсад ћеш ти заповедати, а Макса ће слушати.

СОФИЈА: Аа! Браца...

ЈЕВРЕМ: Војени закони не трпе ни „а!“ ни друга примечанија, него потчињеније мора бити безусловно: „марш“, марш, – „стој“, стој. – Кад издаш какву заповест, буди постојана, нити се дај заплашити псовком или претњом.

СОФИЈА: Ја то нити хоћу, нити смем, браца.

ЈЕВРЕМ: Де, де, прокушај једанпут, двапут ли, пак ћеш видети да сам ти добро саветовао.

СОФИЈА (*смеши се*): Али, ако окупи тући, а ја нисам рада, да се тај обичај уводи.

ЈЕВРЕМ: Јесам ли ти казао, да се сила одбија силом? Само му покажи, да штап има два краја, пак ћеш видети, како ће одма' ретерирати.

СОФИЈА: Моја нарав није за то. Пре би могла какву шалу предузети.

ЈЕВРЕМ: Добро; покушај од шале, пак ћеш видети, да је средство добро.

СОФИЈА: Кад би пробитачно било с џандрљивим човеком шалити се. Ви знате...

ЈЕВРЕМ: Не бој се ништа, ја сам твој сојузник. Нас двоје јачи смо од њега.

СОФИЈА: То би било созаклетије, а ви знате, који прави тајне договоре противу општега мира...

ЈЕВРЕМ: Против мира, тако је; али који се жртвује да се поредак одржи, добија декорације. Доста. Што год видиш, да си добро урадила, остани при томе постојана; реч'ма и претњом не дај се поплашити, докле и сам не увиди, да је криво имао. Двапут, трипут тако, па ће се одучити.

СОФИЈА: Само да не учинимо горе.

ЈЕВРЕМ: Горе не може бити, нег што ти је. Ево га гди виче, сад да ме не осрамотиш.

СОФИЈА: Браца, на вашу ризику.

ЈЕВРЕМ: Не бој се, ти си жена; а жене имају опасније оружије него што су топови и ракетле.

V

Максим, пређашњи

МАКСИМ: Шта си имала куповати оно месо?

СОФИЈА: Треба за вечеру.

МАКСИМ: А гди је од подне?

СОФИЈА: Појело се све.

МАКСИМ: Ти си несрећа! Седиш ту, да те виде официри, а напољу нека се размеће и развлачи.

(Јеврем намијује Софију)

СОФИЈА: Ја мислим да знам шта се по кући чини.

МАКСИМ: Знаш врага, да те носи! Неће се кувати.

СОФИЈА: А шта ћемо јести?

МАКСИМ: Ништа.

СОФИЈА: Онда би опет псовао.

МАКСИМ: Псујем, јер имам неуредну жену. Само скувај, пак ћеш видети шта ће те снаћи.

СОФИЈА (*којој Јеврем намијује*): Али ја хоћу.

МАКСИМ (*зачућен*): Шта?

СОФИЈА: Ја хоћу.

МАКСИМ: Како ти то говориш?

СОФИЈА: Ја сам госпођа у кујни.

ЈЕВРЕМ (*иде радосно њо соби и лајано њљеска рукама*):
Право, право!

СОФИЈА: Ти гледај твој посао, а у кујни ако не буде реда, ја крива.

МАКСИМ: Дакле да куваш.

СОФИЈА: Мора се кувати, кад је толика кућа.

МАКСИМ: Нема лука и леба.

СОФИЈА: Ћути, ћути, бога ти; тако те по вароши и зову: „леб и лук”.

МАКСИМ: Шта марим ја за свет? У мојој сам кући ја господар.

СОФИЈА: Тешко сваком ономе који не мари шта свет о њему говори.

МАКСИМ: Кувати се неће!

СОФИЈА: Али ја хоћу!

ЈЕВРЕМ: Право, сна’о!

МАКСИМ (*Јеврему*): А шта ти ту?

ЈЕВРЕМ: Кад командант не разуме команду, онда се место њега поставља други.

МАКСИМ: Ти њу квариш.

ЈЕВРЕМ: Ја сам само од генералштаба.

МАКСИМ: У кући те не потребујем, кад си такви.

ЈЕВРЕМ: Опет ја ћу плакати! И не заслужујеш да ти скоро доћем. (*Узме кају, смешећи се.*) Сна’о, непријатељ ретерира; чувај добро позиције, победа је наша. Збогом, Максо, и желим ти бољу памет, (*Оглази.*)

МАКСИМ: Лепо си почела.

СОФИЈА: Немој тако, Максо, та ти знаш, да ја свом душом идем да ти угодим. Нит ме вици шетња, нит ме види честито црква, па све ти није право.

МАКСИМ: Ал да куваш; то хоћеш.

СОФИЈА: Та, забога, не кувам себе ради. (*Присјуи му умил-љашо.*) Не бој се, не бој се, нећемо пропасти.

МАКСИМ: Иди од мене!

СОФИЈА: Зар се ти срдиш?

МАКСИМ: Иди, кад ти кажем, док си читава!

VI

Мага, пређашњи

МАГА (*небрижљиво обучена и неочешљана, у њајучама; кад иде, вуче ноје и речи развлачи*): Помози бог, брацо!

МАКСИМ: Ево паметне и ваљане газдарице. Шта си ти данас кувала, Маго?

МАГА: Богами, нисам ништа. Ето, мрзило ме ићи на пијацу.

МАКСИМ: То је жена; а не да растури кућу.

СОФИЈА: Па шта сте ручали?

МАГА: Узела сам, ето, мало сира, а од јуче остало је и мало купуса.

СОФИЈА: Не псује л' те брада Ника?

МАГА: Ето псује, али ја ћутим, па га тако и прође, ето, љутина.

СОФИЈА: То је добро.

МАКСИМ: Није него да разглави вилице као ти.

СОФИЈА (*Маји*): Шта ти ради дете?

МАГА: Богами, јошт једнако страда; пишти, пишти по целу ноћ. Ноћас сам двапут морала устајати – тако сам, ето, ломна.

СОФИЈА: Како би било да га сваки дан по двапут купаш?

МАГА: Е, ко ће толику воду грејати!

СОФИЈА: Опет је боље него слушати писку.

МАГА: Дао Бог те добро спавам, па слабо и чујем. Мој се често љути, али шта ћу, кад не могу, ето, да се разбудим.

СОФИЈА: А дете плаче?

МАГА: Љуља га, ето, Никола.

СОФИЈА (*Максиму*): А дал' би ти заљуљао дете?

МАКСИМ: Није него да те метнем у кавез, па да ти само лепа јела доносим!

МАГА: Е, Боже, брацо, па зашто не би који пут и дете пољуљали? Ми сироте по вас дан кланцамо, час овамо, час онамо, ето, спад'о с ногу.

VII

Лепосава, пређашњи

ЛЕПОСАВА: Стрина, плаче вам дете.

МАГА: Ето сад ћу.

(*Лепосава одлази*)

МАГА: Што сам дошла? Бога ти, секо, како се кува, ето, воће у пари?

СОФИЈА: Метне се у стакло што хоћеш, па онда се наспе доста шећера и затвори добро крпом, а преко ње бешиком. После се метне у сламу, па се тако кува полагаано.

МАГА: Нисам, ето, знала за сламу.

СОФИЈА: Само треба истија кувати.

МАГА: Хтела сам, ето, јошт јуче кувати, али нисам могла dospети да дођем. Лепо сам, ето, сложила јошт прекјучер у чаше.

СОФИЈА: Јошт прекјучер? Е, секо, па то се већ покварило.

МАГА: Шта говориш!

СОФИЈА: Оно треба одма' кувати, како се сложи. А овако мора прокиснути.